

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิพากษ์วาทะผ่านแถลงการณ์ของกลุ่มอัล กออิดะห์ในเว็บไซต์สถานีข่าวตะวันตกและอาหรับ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทะของแถลงการณ์ของกลุ่มอัล กออิดะห์ว่ามีกระบวนการโน้มน้าวใจอย่างไร และสื่อมวลชนทั้งสองแห่งนำเสนอเนื้อหาข่าวการเผยแพร่แถลงการณ์ในลักษณะช่วงชิงพื้นที่ทางอุดมการณ์และการครอบครองความเป็นเจ้าของสื่ออย่างไร โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) ที่เป็นเนื้อหาข่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ ข่าวภาคภาษาอังกฤษทางเว็บไซต์ของเครือข่ายเคเบิลทีวี CNN (Cable News Network) และสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมอัล-จาซีเราะห์ (Al-jazeera) ที่นำเสนอประเด็นการเผยแพร่แถลงการณ์ของแกนนำกลุ่มอัล กออิดะห์ อันประกอบด้วยอุซามะห์ บิน ลาดิน (Usama Bin Ladin) อัยมาน อัล-ซาวาฮีรี (Ayman al-Zawahiri) และอาบู มูซาบ อัล-ซอว์กาวี (Abu Musab al-Zarqawi) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 มิถุนายน 2549 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างข่าวการเผยแพร่แถลงการณ์ของกลุ่มอัล กออิดะห์ทางเว็บไซต์ทั้ง 2 แห่งมาใช้เป็นหน่วยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เลือกข่าวที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ของสถานีข่าวต่างประเทศตามแนวคิดเรื่องสื่อโลก (Global Media) ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการครอบครองความเป็นเจ้าของสื่อ (Hegemonic Theory of Media) ของกรัมสกี (A. Gramsci) ในแบบของ “สื่อกระแสหลัก” (Mainstream Media) ของชาติตะวันตกซึ่งครอบงำแนวคิดเรื่องการต่อต้านการก่อการร้าย ได้แก่ www.CNN.com (เครือข่ายเคเบิลทีวี CNN) ของสหรัฐอเมริกา กับ “สื่อทางเลือก” (Alternative Media) ซึ่งถือเป็นตัวแทนของโลกอาหรับหรือชาตินิยมมุสลิมที่ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มอัล กออิดะห์ให้เผยแพร่แถลงการณ์ของแกนนำกลุ่ม ได้แก่ www.english.aljazeera.net (สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมอัล-จาซีเราะห์) ของกาตาร์

2. เลือกข่าวที่ปรากฏในเว็บไซต์สถานีข่าวทั้ง 2 แห่งในช่วงเวลา 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 30 มิถุนายน 2549 เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีสถานการณ์สำคัญเกี่ยวเนื่องกับ

กลุ่มอัล กอฮิดะห์ กล่าวคือ 1) การที่บิน ลาตินเริ่มกลับมามีบทบาทในการออกแถลงการณ์อีกครั้งเมื่อช่วงต้นปี ภายหลังการออกเทปเสียงล่าสุดเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2547 2) การที่นิตยสารไทม์เอเชียฉบับพิเศษ (8 พ.ค.49) ยกย่องให้อัล-ชาวาฮีรี ผู้ช่วยระดับสูงของกลุ่มเป็นบุคคลผู้ทรงอิทธิพลด้านผู้นำและนักปฏิวัติแห่งปี 2549 และ 3) การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของหน่วยงานปฏิบัติการกลุ่มอัล กอฮิดะห์ในอิรัก เมื่ออัล-ซอร์กาวิ ผู้นำกลุ่มซึ่งมีบทบาทในการโจมตีกองกำลังสหรัฐอเมริกาในอิรักถูกทหารทิ้งระเบิดโจมตีอย่างหนักจนเสียชีวิตในจังหวัด Diyala อิรัก เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2549

3. เลือกข่าวในเว็บไซต์ของสถานีข่าวทั้ง 2 แห่งที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่แถลงการณ์ของแกนนำกลุ่มอัล กอฮิดะห์ 3 คน รวมจำนวน 13 ครั้ง¹ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1

แสดงข้อมูลการเผยแพร่แถลงการณ์ของกลุ่มอัล กอฮิดะห์

ว/ด/ป	สาระสำคัญ	ผู้ออกแถลงการณ์
6 ม.ค.49	กล่าวว่าประธานาธิบดีบุช ได้เตรียมแผนการถอนกองกำลังออกจากอิรัก ซึ่งเป็นสัญญาณว่าสหรัฐอเมริกา กำลังจะพ่ายแพ้ในสงครามอิรัก อัฟกานิสถาน และปาเลสไตน์ นอกจากนี้ยังแสดงความเสียใจไปยังชาวปาเลสไตน์ที่ประสบเหตุแผ่นดินไหวในแคว้นแคชเมียร์เมื่อเดือนธันวาคม 2548	อัยมาน อัล-ชาวาฮีรี (เทปบันทึกภาพ)
19 ม.ค.49	กล่าวว่ากลุ่มอัล กอฮิดะห์กำลังเตรียมแผนการโจมตีสหรัฐอเมริกาครั้งใหญ่ในไม่ช้า จึงเสนอให้มีการทำสัญญาสงบศึก (truce) อย่างยุติธรรม แต่ไม่ได้มีการระบุถึงเงื่อนไขอย่างชัดเจน นอกจากการเรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาวางอาวุธและถอนกำลังออกจากอิรัก	อูซามะห์ บิน ลาติน (เทปบันทึกเสียง)

¹ Opensource, <<http://www.opensource.gov>>, 13 July 2006, and “Timeline : Al-Qaeda tapes,” Al-Jazeera, <<http://english.aljazeera.net/NR/exeres/0FD6DDC-28D0-4BE5-A0C4-D5A24F4EA7FC.htm>>, 19 January 2006.

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ว/ด/ป	สาระสำคัญ	ผู้ออกแถลงการณ์
20 ม.ค.49	อ่านบทกลอนผู้ทศิตศนแห่งญิฮาด (martyrs of jihad) ชื่อ Tears in the Eyes of time เขียนโดยมอลัย มุฮิบบูลลา อัล-กันดาฮารี (Maulai Muhibbulla al-Qandahari) กวีชาวอัฟกานิสถาน ซึ่งมีเนื้อหาเรียกร้องให้นักรบมุสลิมในอิรัก ปาเลสไตน์ อัฟกานิสถาน รวมถึงเซชเนียต่อสู้กับผู้รุกรานต่างชาติและยิวไซออนิสต์	อัยมาน อัล-ชาวาฮีรี (เทปบันทึกเสียง)
30 ม.ค.49	ตั้งสมญานามประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) เป็น “คนฆ่าสัตว์แห่งวอชิงตัน” (Butcher of Washington) พร้อมสัญญาว่าการก่อเหตุโจมตีครั้งต่อไป จะเกิดขึ้นในแผ่นดินสหรัฐอเมริกา	อัยมาน อัล-ชาวาฮีรี (เทปบันทึกภาพ)
4 มี.ค.49	ประณามการตีพิมพ์ภาพการต้อนล้อเลียนศาสดามุฮัมมัดของหนังสือพิมพ์เดนมาร์กที่ก่อให้เกิดกระแสประท้วงจากชาวมุสลิมทั่วโลก พร้อมทั้งร่วมแสดงความยินดีที่พรรคการเมืองของกลุ่มฮามาสชนะการเลือกตั้งในปาเลสไตน์จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จแต่ขอให้ยึดแนวทางจับอาวุธต่อสู้กับอิสราเอลต่อไป	อัยมาน อัล-ชาวาฮีรี (เทปบันทึกภาพ)
23 เม.ย.49	ระบุชาติตะวันตกว่าเป็นผู้รุกรานชาวมุสลิมในสงครามศาสนา (crusader war) ตลอดจนประณามยุโรปที่ตัดความช่วยเหลือแก่ปาเลสไตน์ และเรียกร้องให้ส่งตัวผู้หลบหลู่ศาสดามุฮัมมัดมาให้กลุ่มอัล กออิดะห์ตัดสินลงโทษ	อูซามะห์ บิน ลาดิน (เทปบันทึกเสียง)
25 เม.ย.49	แสดงภาพนัสนทนากับสมาชิกกลุ่มอัล กออิดะห์ในอิรัก โดยประกาศจะทำลายกองทัพสหรัฐอเมริกาและพันธมิตร รวมถึงรัฐบาลอิรักที่ให้ความร่วมมือกับผู้รุกรานภายใน 3 เดือนหลังจากที่นักรบของกลุ่มสามารถสังหารทหารอเมริกันจำนวนมากในช่วงกว่า 3 ปีที่ผ่านมา พร้อมทั้งแสดงภาพฝึกซ้อมยิงปืนกลกับผู้ช่วยในลานฝึก	อาบู มูซาบ อัล-ซอร์กาวิ (เทปบันทึกภาพ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ว/ด/ป	สาระสำคัญ	ผู้ออกแถลงการณ์
27 เม.ย.49	ยกย่องขบวนการในอิรักที่ประสบความสำเร็จในการทำลายกำลังทหารของกองทัพสหรัฐอเมริกาในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการทำระเบิดพลีชีพกว่า 800 ครั้ง รวมทั้งเรียกร้องให้ชาวชาวปากีสถานต่อต้านยิวไซออนิสต์และโค่นล้มประธานาธิบดีเปอร์เวซ มุซาร์ราฟ ที่เป็นผู้ทรยศเพราะยอมรับความช่วยเหลือโครงการนิวเคลียร์จากสหรัฐอเมริกา	อัยมาน อัล-ชาวาสีรี (เทปบันทึกภาพ)
24 พ.ค.49	ยืนยันว่าซาคาเรียส มุสซาอวี่ (Zacarias Moussaoui) ผู้ต้องหาที่รับสารภาพเป็นผู้จ้างกลุ่มสลัดอากาศให้ก่อเหตุวินาศกรรม 9/11 และถูกตัดสินคดีที่ศาลเมืองนิวยอร์ก ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ก่อเหตุทั้ง 19 คน เนื่องจากทั้งหมดได้รับมอบหมายจากบิน ลาตินโดยตรง รวมทั้งยืนยันว่านักข่าวของอัล-จาซีเราะห์ 2 คนที่ถูกจับกุมในสเปนและอีก 1 คนที่ถูกคุมขังที่เรือนจำอ่าวกวานตานาโมไม่ใช่สมาชิก	อูซามะห์ บิน ลาติน (เทปบันทึกเสียง)
9 มิ.ย.49	สรรเสริญการต่อสู้ของอาบู มุซาบ อัล-ซอร์กาวี ผู้นำขบวนการอัล กออิดะห์ที่ถูกกองทัพสหรัฐอเมริกาโจมตีในอิรัก และเรียกร้องให้ชาวปาเลสไตน์ปฏิเสธการทำประชาคมติแผนสันติภาพกับอิสราเอล รวมถึงกล่าวโจมตีรัฐบาลชูดานที่อนุญาตให้กองกำลังต่างชาติเข้ามาจัดการปัญหาการสู้รบในเขต Darfur ซึ่งเท่ากับเป็นการเข้ามายึดครองและแบ่งแยกชูดาน	อัยมาน อัล-ชาวาสีรี (เทปบันทึกภาพ)
22 มิ.ย.49	ประณามการโจมตีของกองกำลังสหรัฐอเมริกาในกรุงคาบูล อัฟกานิสถาน เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม 2549 ซึ่งทำให้พลเรือนบริสุทธิ์เสียชีวิตเพิ่มขึ้น รวมถึงทำลายศาสนสถาน ศักดิ์สิทธิ์ของชาวมุสลิม จึงเรียกร้องให้ชาวอัฟกานิสถานร่วมมือกับนักรบมุสลิมต่อสู้ขับไล่ทหารสหรัฐอเมริกาออกไป จนกว่าประเทศจะเกิดความมั่นคง	อัยมาน อัล-ชาวาสีรี (เทปบันทึกภาพ)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ว/ด/ป	สาระสำคัญ	ผู้ออกแถลงการณ์
23 มิ.ย.49	กล่าวถึงการเสียชีวิตของอาบู มูซาบ อัล-ซอร์กาวิ ผู้นำชายงานกลุ่มอัล กอิดะห์ในอิรักว่าเป็นผู้นำกลุ่มผู้อุทิศตนของนักรบมุสลิมที่ต่อสู้กับการโจมตีของสหรัฐอเมริกาอย่างกล้าหาญเช่นเดียวกับผู้อุทิศตนคนอื่นๆ ที่เสียชีวิตก่อนหน้านี้ พร้อมทั้งสาบานจะแก้แค้นชาวอเมริกันให้กับเหตุครั้งนี้ และเตือนการโจมตีไปถึงกลุ่มคนที่ถูกระบุเป็นผู้บิดเบือนแนวทางอันแท้จริงของศาสนาอิสลามในตุรกีและอียิปต์	อัยมาน อัล-ชาวาฮีรี (เทปบันทึกภาพ)
30 มิ.ย.49	เรียกร้องให้ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ส่งร่างของอาบู มูซาบ อัล-ซอร์กาวิกลับมายังครอบครัวในจอร์แดน และเรียกร้องให้กษัตริย์จอร์แดนอนุญาตให้มีการฝังศพของอัล-ซอร์กาวิในบ้านเกิดได้ พร้อมทั้งสาบานจะโจมตีชาวอเมริกันและชาติพันธมิตรในอิรัก อัฟกานิสถาน โซมาเลีย และซูดาน	อูซามะห์ บิน ลาดิน (เทปบันทึกเสียง)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง การวิพากษ์วาทะผ่านแถลงการณ์ของกลุ่มอัล กอิดะห์ในเว็บไซต์สถานข่าวตะวันตกและอาหรับ เป็นศึกษาผ่านตัวบท (Text) ที่เป็นเนื้อหาข่าว ซึ่งประกอบด้วยพาดหัวข่าว เนื้อข่าว ภาพข่าว บทสัมภาษณ์แหล่งข่าว และคำแปลแถลงการณ์ภาษาอังกฤษ ว่ามีลักษณะการโน้มน้าวชักจูงใจ รวมถึงเพื่อช่วงชิงพื้นที่ทางอุดมการณ์และครอบครองความเป็นเจ้าของสื่ออย่างไร โดยประยุกต์จากหลักแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การเทียบเคียง (Identification)

การวิพากษ์วาทะ (Rhetorical Criticism) ที่แสดงถึงกระบวนการโน้มน้าวชักจูงใจในการวิจัยนี้ ประยุกต์จากทฤษฎีวาทวิพากษ์โดยอิงหลักของเคนเนธ เบิร์ก (Kenneth Burke) เรื่องการ

เทียบเคียง (Identification) ในงานวิจัยของมาเรีย อี เลน-ริอส (María E. Len-Ríos) และงานวิจัยของมาร์เซลีน ธอมป์สัน (Marcelien Thompson) และแคโรล แอล ธอมป์สัน (Carol L. Thompson) โดยแบ่งเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1. เป้าหมายหรือภูมิหลังร่วมกัน (common goals/background) ที่ใช้การวิเคราะห์ตัวบทที่แสดงถึงประสบการณ์ร่วมกัน (common experience)
2. ศัตรูหรือสิ่งท้าทายร่วมกัน (common enmity/challenge) เป็นการวิเคราะห์ตัวบทที่แสดงถึงความเป็นพันธมิตรระหว่างคนสองคนหรือคนหลายกลุ่มเพื่อเผชิญกับชะตากรรมหรือปัญหาาร่วมกัน โดยส่วนหนึ่งอาศัยหลักการเขียนหรือพูดประโยคหรือการใช้สัญลักษณ์ที่ขัดแย้ง (antithesis) แต่สามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดการรับรู้ถึงการร่วมต่อสู้กับอุปสรรคเดียวกัน
3. ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยเป็นธรรมชาติ (unconscious association) วิเคราะห์การใช้ตัวบทที่เป็นคำศัพท์หรือภาษาทั่วไปๆ เพื่อชี้ให้เห็นเป็นนัยถึงความสัมพันธ์ (association) ระหว่างคนสองกลุ่ม รวมถึงภาษาหรือสัญลักษณ์ที่แฝงไหวพริบ (cunning) หรือเป็นนัย (subtler)
4. ด้านวัตถุ (material identification) วิเคราะห์ตัวบทที่แสดงความรู้สึก (to feel) ถึงการเป็นเจ้าของสินค้า ทรัพย์สินสมบัติร่วมกัน ซึ่งเกิดจากการได้รับบริการ ตำแหน่ง สถานภาพทางสังคม สิทธิพลเมือง ความมีชื่อเสียง ความรัก และความคุ้นเคยระหว่างปัจเจกบุคคล
5. ด้านอุดมคติ (idealistic identification) วิเคราะห์ตัวบทที่แสดงแนวคิด ทศนคติ ความรู้สึก ค่านิยมร่วมกัน
6. ด้านแบบแผนปฏิบัติ (formal identification) วิเคราะห์ตัวบทที่แสดงถึงรูปแบบหรือแบบแผนขององค์กรในสังคมที่มีกลุ่มคนยอมรับร่วมกัน

การทำสงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position)

วิเคราะห์เนื้อหาข่าวแถลงการณ์ที่แสดงถึงความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม (Cultural hegemony) ผ่านรูปแบบการช่วงชิงพื้นที่ทางภาษาและสัญลักษณ์ที่ประกอบสร้างโดยสื่อตะวันตกและสื่ออาหรับซึ่งมีผลต่อการครอบงำกลุ่มเป้าหมายให้สนับสนุนหรือต่อต้านกลุ่มอัลกออิดะห์ โดยประยุกต์เกณฑ์วิเคราะห์จากทฤษฎีการครอบครองความเป็นเจ้าของสื่อ (Hegemonic Theory of Media) ของกรัมสกี (A. Gramsci) เรื่องการทำสงครามเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of Position) ดังนี้

1. การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย วิเคราะห์จากรูปแบบการใช้คำนาม (noun) คำกริยา (verb) หรือคำคุณศัพท์ (adjective) ที่ปรากฏในการพาดหัวข่าว (headline) และเนื้อหาข่าว (body)

2. การอ้างอิงที่มาของแหล่งข่าวในเนื้อหา วิเคราะห์ร่วมกับการให้สัมภาษณ์ที่เป็นการแสดงความคิดเห็นในข่าว
3. การใช้รูปภาพประกอบการสร้างความหมายในข่าว วิเคราะห์ร่วมกับการบรรยายภาพ

วิธีการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ ผลการวิพากษ์วาทะผ่านแถลงการณ์ของกลุ่มอัล กอิดะห์โดยอิงหลักการเทียบเคียง (Identification) ทั้ง 6 ลักษณะ และส่วนที่ 2 คือ กลยุทธ์การช่วงชิงพื้นที่ทางความคิดผ่านเนื้อหาข่าวของสื่อตะวันตกและอาหรับ (War of Position) ทั้ง 3 ข้อ ทั้งนี้ การนำเสนอข้อมูลจะเป็นในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ในรูปแบบของตาราง หรือแผนภูมิ หรือภาพ และการอธิบายความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ตัวอย่างข่าวประกอบ โดยนำเสนอในส่วนจากเนื้อหาข่าวของเว็บไซต์ภาคภาษาอังกฤษของสถานีข่าวตะวันตกและสถานีข่าวอาหรับ